

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

SZÜLÖK, KISDEDNEVELŐK, TANÍTÓK ÉS A NEVELÉSÜGY BARÁTAI SZÁMÁRA.

II. ÉVFOLYAM.

1876.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SZERKESZTETTE:

VÁRADI KÁROLY.

K I A D T A :

Előbb a kolozs-dobokamegyei, azután csak a kolozsmegyei tanító testület.

KOLOZSVÁRT. 1876.

NYOMTOTT STEIN J. M. K. EGYET. NYOMD. AZ EV. REF. TAN. BETŪVEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM.

I. Irány- és vezércikkek.

	Szám	Lap.
1. Bárány J. Gyula. <i>A család és különösen az anyák tiszte a nevelésben</i> . . . V.	37.	
2. Faluvégi Albert. <i>Az iskolai nevelés befolyása az erkölcsi jellem alakulására.</i> (2 közlemény.) . . . XVII, XVIII.	138, 147.	
3. Felméri Lajos. <i>A mi az új iskolai éven a fáradtságot leginkább megérdemli.</i> (A jellemképzés.) . . . XIII.	101.	
4. Finály Henrik. <i>Mi minden telhetik egy lelkes néptanítóból.</i> (2 közlem.) XVIII, XIX.	145, 153.	
5. György Aladár. <i>Az állítólagos tanítóhiány Magyarországon</i> . . . XX.	161.	
6. Kiss Sándor. <i>A gyermekből ifjú lesz!</i> (3 közlemény.) . . . II, IV, VI, 13, 29, 45, — — <i>Paedagogiai Babelek</i> (3 közl.) XI, XII, XV. 85, 93, 117.		
7. Kovácsi Antal. <i>Az utánzásról.</i> . . . XIV.	110.	
8. Névtelen (Artemidus.) <i>A nők a közoktatás terén.</i> . . . VIII.	61.	
— — (A szerkesztőségek.) <i>Eloffizetési felhívás a „Család és Iskola“ II. évi folyamára</i> . . . I.	1.	
— — (A szerkesztőség.) <i>Deák Ferencz halála.</i> III.	21.	
— — <i>Lapunk t. olvasóihoz</i> (a II. félév kezdetén.) . . . X.	78.	
9. Paal Ferencz. <i>Elemi iskolai tankönyveink.</i> III.	21.	
10. Szabó Endre. <i>Idealismus a kisdednevelésben.</i> (Kisdednevelési rovat.) . . . I.	6.	
— — <i>Szemle a kisdednevelés terén.</i> (Kisd. rovat.) . . . I.	7.	
— — . . . IX.	70.	
— — <i>Néhány szó „kisdednevelő“ képezdünk tantervéről.</i> (Kisdedn. rovat.) . . . V.	37.	
— — <i>Törvényjavaslat a nyilvános kisdednevelésről és kisdedóvásról.</i> (2 közl.) Kisdednevelési rovat. . . . III, IV, 24, 32.		
11. Szabó Róza. <i>Miért nem terjednek eléggé a kisdednevelők (gyermekkertek) hazánkban?</i> . . . VII.	55.	
12. Váradai Károly. <i>Legyünk résen!</i> (A harapódzó társadalmi bajok s túlzott igények ellen.) . . . I.	2.	
— — <i>A könnyelműkülöztetésről.</i> (3 k.) VII, IX, X. 53, 69, 77.		
— — <i>Gróf Mikó Imre halálára.</i> . . . XIV.	109.	
— — <i>Félreértések és visszaélések a (tanítói) nyúgdíj-törvény végrehajtása ügyében</i> . . . XV.	125.	
— — <i>Sikert közgyűlésünknek!</i> . . . XVII.	137.	

II. Gyakorlati cikkek.

1. Benedek Samu. <i>Az énektanítás az elemi népiskolában.</i> (Bemutatása annak, hogy miként kell e tárgyat a népiskola kezdő növendékeinek tanítani. 5 közl.) I, II, III, V, VI. 5, 14, 22, 39. 47.		
2. Darkó Mihály. <i>Gyakorlati tanítás a természettanból.</i> (A melegségről.) . . . XI.	87.	

Szám Lap.

3. Darkó Ottilia. <i>A beszéd- és értelemgyakorlatok a kisdedek nevelésében.</i> (Kisdednevelési rovat.) . . . VI.	47.	
— — <i>Miként foglalkoztassák a szülők gyermekeiket?</i> (2 közl. a kisdedn. rovat.) XI, XII. 88, 95.		
4. Dömötör Géza. <i>Hogyan járjunk el a gyermekkertekben a nagyobb számú, új növendékekkel?</i> (Kisdedn. rovat) . . . XVI.	132.	
5. Kobány Mihály. <i>A gyöngy-kirakás.</i> (Kisdednevelési rovat.) . . . II.	16.	
6. Lőw Leontin. <i>A fonal-munka.</i> (Kisdednevelési rovat) . . . VIII.	65.	
7. Névtelen. <i>Dr. Schwab Erasmus után, E G) Egy szó az iskolai kertről.</i> . . . VIII.	63.	
— — (Winther F. után r+e) <i>Anyja és gyermeke.</i> (Kisdednevelési rovat) . . . XIII.	104.	
8. Spengel K. Ede. <i>A tanítás és nevelés némely akadályai és ellenszerei.</i> . . . XIII.	102.	
9. Szabó Endre. <i>Az irás és olvasás tanításáról.</i> . . . X.	80.	
10. Váradai Károly. <i>Szabad légzést gyermekeinknek!</i> (2 közl.) . . . XIX, XX. 154, 163.		

III. Könyvismertetés. Irodalom.

1. Brassai S. <i>Magyar nyelvtan, olvasmányokkal stb.</i> Szerkesztette Gyulay Béla. (2 közlemény.) . . . XV, XVI. 119, 129		
2. Deák József. <i>Gyakorlati számtan; egyszerű következtetésekre alapítva.</i> Irta Steinbach Antal. . . . XIV.	112.	
3. Kiss Sándor. <i>Első oktatás a földrajzban, a népiskolák alsóbb osztályai számára.</i> Irta Erdődi János. . . . I.	8.	
4. Névtelen. (i.) <i>A kézimunka tanítása a népiskolában.</i> Irta Szabó Endre. . . . IV.	34.	
— — (v.) <i>Képes dal- és játékgyűjtemény.</i> Irta Kobány Mihály. . . . VII.	56.	
— — (D. J.) <i>Számtan; polgári iskolák számára.</i> Irta Vajdaly Ernő. . . . XIII.	106.	
— — (P. K.) <i>Test- és egészségtan.</i> Irta dr. Schermann Adolf . . . . XIII.	106.	
— — (V. K.) <i>Magyar könyvesház.</i> Kiadja Aigner Lajos. . . . VI.	50.	
— — (V. K.) <i>Kolozsvár részletes leírása és Erdély földrajza.</i> Irta Pánczél Fer. . . . VI.	50.	
— — (V. K.) <i>Hit és erkölcs.</i> (Cikk ismertetés a „Tanügyi lapok“-ból. <i>Lapszemle</i> rovat) . . . . XII,	98.	

(Ezekon kívül több nevelési és oktatási mű s néhány más irodalmi vállalat megemlítése és ajánlása a „Vegyesek“ rovatában.)

IV. Egyleti közlemények.

1. A II. egyetemes tanító-gyűlés 50-es albizottsága felhívása Dedk Ferencz emléke megörökítése ügyében . . . XVI. 127.
2. Az „Eötvös-alap“ gyűjtő bizottsága felhívása ez alap gyarapítása ügyében. Ugyanazon alap szabályzataival együtt (2 közlemény) . . . VI, VII. 48, 57.
3. A kolozs-dobokamegyei tanító testület nevelési bizottsága véleménye a népiskolákban meghonosítandó kézimunkákról. (V. K.) . . . II. 16.
— felirata a vallás-oktatás tárgyában . . . V. 41.
— választmánya april 8-ki ülésének leírása. (A III. egyet. tanító-gyűlés ügyrendjére vonatkozó ajánlatok. A férjezett tanítónők alkalmazása kérdése.) . . . VIII. 66.
— a testületet az ápril 22-ki tűzvészszel ért károkról jelentése a titkárnak . . . IX. 71.
7. — — véleménye az egyetemes tanítógyűlés tárgysorozatába felveendő kérdésekről. (3 közlemény) . . . X, XI, XII. 83, 89, 96.
8. — — novemberi közgyűlésének tárgysorozata és a meghívó . . . XVI. 128.
9. — — e közgyűlésének leírása. (2 közlemény. K. B.-tól.) . . . XVIII, XIX. 149, 156.
10. A szilágymegyei (előbb középszolnok-krasznamegyei) tanító testület októberi közgyűlése leírása. Leírta Boér Miklós . . . XVII. 139.
11. A zilahi „tanügyi kör“ bizsgolkodása egy kisednevelő egyesület létrehozása ügyében. (Vidéki levél, F. A.-tól.) . . . IX. 73.

V. Tárca-cikkek és hasonlók.

1. Boér Miklós. *A család átka.* (Életkép.) I. 10.

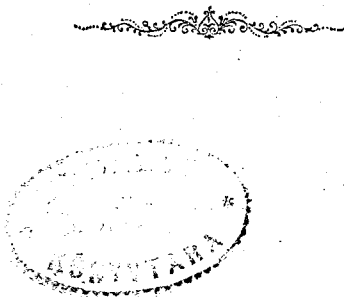
2. György Aladár. *A ponyva-irodalom el-lenszerei* VII. 59.
3. Hegedűs István. *Gabriella.* (Nevelési tárgyú beszély. Franciából, szabadon 7 közlem.) XIV—XX. 115, 122, 133, 142, 151, 157, 166.
4. Kiss Sándor. *Mária Terézia, mint a népoktatás megalapítója az ausztr. birodalomban.* (Német kútfők után, 2 közl.) VIII, IX. 67, 74.
5. Dr. Meltzl Hugó. *Copernicus.* (Leopardi Giacomó gróf „Beszélgetései“-ből, Heyse P. után szabadon. 3 közl.) XI, XII, XIII. 91, 98, 107.
6. Névtelen. Lauckhard után (P. F.) *Képek a családi és iskolai nevelés köréből:*
I. *Az akaratosság megtörése* . . . II. 19.
II. *Az iskola-beteg* (tanító, s recept betegségei ellen.) . . . X. 82.
— (Egy bámuló.) *Egy nagy nap a kolozsvári torna-csarnokban* . . . III. 27.
— (A jury egyik tagja.) *Egy kis felvilágosítás az igazság érdekében.* (Helyreigazítás s részben cáfolat az előbbi leírásra.) IV. 31.
— (r+e) *Fröbél Frigyes.* (Életrajzi vázlat, Winther F. után szabadon, a kisednevelési rovatban, 2 közlemény.) XIV, XV. 111, 121.
— (V. K.) *A görvélykór (scrophula) terjedése.* (Dr. Niemeyer P. után, szabadon. 2 közlemény.) . . . IV, V. 34, 42.
7. Spengel K. Ede. *Egy különös néptanító.* (Würkert Lajos.) . . . VI. 51.

VI. Vegyesek.

E rovatban tanügyi híreket, egyleti rövid tudósításokat, irodalmi újdonságokat stb. közöltünk minden számban . . . I—XX.

VII. Hirdetések.

Megürült tanítói állomásokról s irodalmi kiadványokról, több számban.

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KOZMA JÓZSEF ÉS SZABÓ ENDRE.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középutcában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gazi József egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (karta szappanutca, 15. sz. a.) küldendők.

Előfizetési felhívás

a

„CSALÁD ÉS ISKOLA”

1876-ik évi, II. folyamára.

Lapunk t. olvasói és pártolói egy évi működésből ismerik már vállalatunk célját s azt, hogy mily irányban és mely úton véljük mi elért megközelíthetőnek. Ezért, amidőn annak ez évi, új folyamára kérjük pártolásukat, mindenek előtt a múltra hivatkozunk. Abból ítélhetik meg leginkább, hogy mit értünk mi az év elején kibocsájtott programmunk eme vezérszavai alatt s hogyan akarnók elérni azt: hogy „a család és iskola — az emberiség neveltetésének e két alapja — minél szorosabb összeköttetésbe hozassék egymással.”

S ha már a múltban is — lelkesültségünk egész hevével s tehetségünk minden erejével — küzdöttünk ez igazán természetszerű, hasznos és szükséges szövetség létrejövéséért: annál nagyobb erélylyel fogunk azért küzdeni a jövőben. Igen, mert most — egy évi küzdés után — már sokkal tisztábban és határozottabban körvonalozva áll a cél szemünk előtt, mint állott akkor, a mikor a feléje vezető zászlót először tűztük volt ki.

Nem is csoda, mert a nevelési nézetek — csak egy év alatt is — sokat tisztultak már hazánkban is; a mi pedig vállalatunk célját közvetlenebbül érdekli, annak tisztázására is hozott és közölt legalább egy-egy adatot csaknem minden munkatársunk, sőt nem egy eléggé megjelölte a hozzá jutató utakat és módokat is. — Elismerés és köszönet ezért az illetőknek!

Köszönet és elismerés azoknak is, a kik vállalatunkat eddig pártolták; s különösen köszönet azoknak, a kik létrejöttét és megindulását nemes áldozat-készségükkel gyámoltották s biztosították.

Enynyit a múltra; a mihez — ígéretül a jövőre — hozzátehetjük még, hogy mi a természet-szerű és józan szabadelvűségnek és haladásnak azt a zászlóját, a mely már is nem egy lelkes és bátor harcost toborzott sorainkba, soha meg nem tagadjuk, soha fel nem adjuk.

Valamint eddig küzdöttünk, úgy ezután is küzdeni fogunk, teljes őszinteséggel és egész erélylyel, mindazon téves nézetek, ferdeségek és rossz szokások ellen, a melyek a családokban, iskolákban és a társadalomban hátráltatják, akadályozzák vagy éppen lehetetlenné teszik a neveléstan természet-szerű és józan elvei érvényre jutását, úralmát és diadalát.

Lapunk állandó rovatai maradnak a régiak; de ezekhez új róvatul járul még egy, a melyet kizárólag a kisednevelés és a gyermekkertek ügyének szentelünk. Ennek vezetését egyik fáradhatatlan főmunkatársunk — Szabó Endre — volt szíves magára vállalni, a kinek neve elég kezesség arra, hogy e rovatunk nemesak az előbb megnevezett ügy állásáról, hanem ezzel kapcsolatban a Fröbel Frigyes rendszeréről s e rendszer terjedéséről, tökélyesbüléséről és alkalmazása módjáról is híven fogja tájékoztatni olvasóinkat.

E számhoz a múlt évi folyam tartalom-jegyzéken kívül 1/2 iv melléklet van csatolva.

Ugyancsak a rovatokra vonatkozólag megjegyezzük még, hogy — miután a múlt évben már aránylag eleget foglalkoztunk az alapvetéssel, azaz a neveléstan általános elvei ismertetésével, fejtegetésével és tisztázásával — a jövő évben kiváló gondot fordítunk arra, hogy minél több gyakorlati cikkben mutassuk be ez elvek alkalmazását mind a nevelés, — mind az oktatástan terén.

Hasonlóan több tért szentelünk jövő évben a szak-irodalom figyelemmel-kísérésének is. Ugyanis a lapunkat kiadó tantestület „könyvvizsgáló bizottsága“ már szervezve van, s így ezután inkább módunkban lesz, gyakrabban hozni közléseket az ezen bizottság üléseiben ismertetett és megírt tankönyvekről és paedagogiai művekről.

„Egyleti közleményeink“ rovatát pedig a nevelési bizottság vita-estélyeiről hozandó közlések fogják változatosabbá és maradandóbb értékűvé tenni.

Ugyanczen bizottság azon tagjai, a kik a hazai és külföldi szaklapok figyelemmel kísérésére vállalkoztak, „Lapszemle“ című rovatunknak is több tárgyat adandnak ezután. „Tárca“ című rovatunkkal pedig jövőre is arra törekszünk, hogy abban a hasznost a gyönyörködtetővel — s olykor-olykor a mulattatóval is — egyesítve adhassuk mind a szülők, mind a tanítók számára.

Végül a „Vegyesek“ rovatát jövőre már csak azért is teljesebbé és változatosabbá reméljük tehetni, mert a fennebb említett bizottságok a szerkesztőség eddigi teendőinek egy részét átveszik, vagy legalább megkönnyítik.

Hogy pedig mindezen ígéreteinknek annál teljesebb mérvben tehesünk eleget, számítunk jövőre is eddigi t. munkatársaink becses támogatására; sőt reméljük, hogy az ők eddig is elég szép és tiszteletre méltó sorát jövő évben még új erővel is szaporíthatjuk. — Számítunk arra s reméljük ezt annyival is inkább, mert bizton hiszszük, hogy jövő évben — legalább — a figyelemre méltóbb és tartalmasabb cikkeket már díjazhatjuk is.

Ezekkel ajáljuk a „Család és Iskolá“-t szíves pártfogásukba és támogatásukba mindazoknak, a kiknek számára szerkesztetik — a szülőknek, kisdiednevelőknek, tanítóknak s általában a nevelésügy barátainak.

Kolozsvárt, 1876 január 1-én.

A szerkesztőség.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Előfizetési feltételek.

Lapunk — a július és augusztus havi szünet kivételével — ez évben is havonként kétszer fog megjelenni, s mindig legalább 1 ivnyi tartalommal. Azonban ez évben, ha csak a múlt évihez hasonló pártolásra talál is, legalább minden 3-ik vagy 4-ik száma hozandó $\frac{1}{2}$ ives mellékletet.

Előfizetési ára: félévre 1 frt. 50 kr.; egész évre 3frt. o. é.

Az előfizetési pénzek — legcélszerűbben postai utalványok útján — a kiadó hivatalba, tantestületünk pénztárnokához, **Gazsi József** úrhoz (lakik Kolozsvárt, a kurta szappan utcában, a 15-ik sz. a.) küldendők.

Gyűjtőknek 8 előfizető után egy, 12 után két tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Legyünk résen!

Korunk nagy átalakulásoknak néz elébe s nagy reformokra készül; nemcsak a politikai és társadalmi életben, hanem a nevelés- és oktatásügy mezején is. Hogy mit hoz és mi lesz a jövő, azt nem tudjuk; de hogy a jelennel nem lehetünk megelégedve, az bizonyos. Mert, hogy egy állam békében is csak adósságokkal tudja fedezni avagy csak a legszükségesebb folyókiadásait is; hogy a ma még virágzó és jólétnek örvendő családok holnap már a bukás szélén álljanak; hogy a fondorkodó önzés és aljasság — egy kis szemtelenséggel párosulva — mindig kifogjon a nyílt egye-

nességen és őszinte becsületességen; s végre, hogy egy társadalom legelőkelőbb s legintelligensebb (?) rétegei között is több legyen a könnyelműen pazarlók, a hiú élvhajhászok, az érdemtelenül feltolakodottak és a szemfényvesztők száma, mint a higgadtan gondolkozóké s azoké, a kik becsületes munkájukkal igyekeznek jólétet szerezni maguknak: ez bizonyára tarthatatlan helyzet!

De ez mind így lesz, sőt hova-tovább rosszabbá is válik, ha a korunkat ért nagy tanulságok hatása alatt nem tisztul meg egészen a társadalom szelleme, s nem alakul át és nem javul meg benne gyökeresen a nevelés rendszere.

A társadalmi bajokat nem fogják orvosolni

a politikai és törvényhozási reformok; de az önmagában megtisztult és önmagát megneemesített társadalom igenis hozhat létre a politikában is üdvös eredményeket, s az eddigi ingadozás és ide-oda kapkodás helyébe teremthet e téren is consolidált állapotokat. A nemzeti megpróbáltatás keserű tanulságait felhasználhatja — irányzataiban és intézkedéseiben — a törvényhozó testület és a kormány is: de csak úgy és akkor használhatják fel ezek is sikerrel, ha már a nemzet maga vette szívébe s maga érezte át azokat.

De mik hát teendőink, hogy javíthassunk a haza sorsán?

Lapunk nem politikai lap, s így mi e kérdésre csakis azon teendők elősorolásával felelhetünk, a melyek a szülőket, a családokat, az iskolákat, s általában a társadalom azon factorait illetik, a melyektől — közvetve, vagy közvetlenül — függ a nevelés hatása és eredménye.

Legelső szavunk és kérelmünk lenne a szülőkhez és családokhoz, hogy szállítsák alább és mérsékeljék vágyaikat és igényeiket. A napjainkban oly gyakori szédelgéseknek és bukásoknak, a melyek családokat ráztak meg s rántottak örvénybe, a legtöbbször az volt az előidézőjük, hogy — úgyszólván — egyik család a másikat ugratta bele a könnyű költségekbe, a hiú élvhajászatokba és a merész szerencse-próbálgatásokba. A szegény követendő példányképül tüzte maga elé a módost, s ez viszont a gazdagot; de nem abban, hogy hogyan kell vagyont szerezni s a szerzettet okosan használni, hanem abban, hogy hogyan lehet bőven költsékezni, vigan élni. Erre pedig nagy alkalom van napjainkban! Mert a vasutak könnyen és gyorsan szállítják hozzánk is azt a sok kényelmi és fényűzési cikket, a miket Bécs, Berlin és Párizs teremtenek; de a hideg sinek még nem hozták el körünkbe azt a törhetetlen kitaratást, azt a fáradhatlan munka-szellemet, a mi ama városokat nagyokká, gazdagokká és hatalmasokká tette.

Hanem azért már mégis egészen bécsiiesen vagy párizsiasan élünk már mi is! A divat, igaz, hogy csak pár hó vagy néha épen félév múlva érkezik hozzánk azután, hogy Bécsben vagy Párizsban kitalálják; de ekkor aztán nálunk is csak olyan nagy úr, mint akár Bécsben, vagy Párizsban. Hódol neki a legelső delnőtől az utol-

só szobaleányig, sőt — egy kis modificatióval — le az utolsó konyha-szolgálóig mindenki. A kinek jobb izlése (!) és több módja van, előbb felveszi, hamarabb elfogadja; de azt, hogy izlése és módja nincs, senki sem hagyhatja hosszason magán száradni.

Aztán, ha már felvettük a szép ruhát és berendeztük a kényelmes szobát, csak nem ülhetünk mindig — magunkra — oda haza. Gyakori sétákat kell tennünk, s meg kell jelelnünk mindenütt, a hol csak láthatnak; vagy házukhoz kell esőditenünk minél több embert, hogy legalább otthon láthassanak. — Az új azért új, hogy szemet szúrjon, s nem azért, hogy véka alá rejtsek! S ha úgy nem teszünk: ki tudja meg, hogy milyen jólétben és kényelemben élünk!?

Hiszen még édes kedves gyermekeinket sem láthatjuk szépeknek mi magunk sem, ha úgy fel nem öltöztetjük őket, mint valami divat-bábukat. Ezért el is költjük inkább az örökségüket is, sőt talán még azt is, a mivel nagyobb korukban neveltethetnők, mintsem hogy vagy egyszer látnunk kelljen azt, hogy a mi gyermekeink milyen szegényesen s egyszerűen vannak öltözve ott, a hol a másokéin csak úgy ragyog a pompa.

Igy vész ki rendre családaink köréből mindaz, a mi eddig fentartotta és gyarapította azokat — a takarékoság, gondosság, munkásság és háziasság. Pedig a honnan ezek kivesztek, ott eltevéstette hivatását a család, elvesztette melegét, varázserejét a házi tűzhely, s ott a gyermekek jövője a sors szeszélyeinek játéka!

Legyetek tehát résen, első sorban ti szülék: családapák és családanyák, a míg visszatarthatlanul el nem sodor és el nem temet örökre az az ár, a melynek hullámaira oly könnyelműen oda vetettétek magatokat!

De legyünk résen mi — tanítók — is! Nagy kötelesség s nagy felelősség vár reánk is ama tekintetben, hogy a jövő társadalmának higgadt gondolkozású, egyenes lelkületű és munkás polgárokat neveljünk. É feladatnak — esalhatatlanul — csak fele is alig illet bennünket, mert a nagyobb rész mindenesetre a szülőkre háromlik és rajtuk marad; de azért azon legyünk, hogy e tekintetben is tegyünk meg mindent, és a mit teszünk, úgy tegyük, hogy az a fél kötelesség dacára se legyen fél munká.

Tagadhatatlan pedig, hogy mi itt is sokat tehetünk. Ugyanis a gyermekekben a vágy, hiúság, a gőg, az önzés, a szerepelhetném és követelési viszketeg elevenebben nyilvánul és hamarabb fejlődik ott, a hol többen vannak együtt, mint ott, a hol — úgyszólván — csak magukra vannak, vagy legalább kevés bámúlóra számíthatnak. De ha mindezek, valamint egyéb szenvedélyek is, elevenebben nyilvánulnak és korábban fejledeznek is az iskolában, mint a szülői háznál; jobb alkalom is nyílik ezek mérséklésére és kiirtására ott, mint emitt. Például egy gőgös, vagy hiú gyermeket már társai jól alkalmazott kinevetése, vagy kigúnyolása is kiábrándíthat; a míg a szülők részéről — nagy óvatossággal is — csak ritkán vezet kellő eredményre ez eljárás. Egy gyermekkel, a kiről észreveszszük, hogy azért, mert új ruhában jelent meg az iskolában, bámútatni óhajt: elég éreztetni, hogy mi és társai nem az új ruhát vettük észre, hanem azt, hogy bámulásunkat várja érte; s ha ezt tapintatosan éreztettük vele, többé aligha fog fellépni hasonló pretenzióval. Mert majd minden gyermek szereti ugyan a feltűnést, de nevetségés színben egy sem akar feltűnni, — kivált társai előtt! Épen ezért — ismétlem — kellő tapintattal alkalmazzuk és engedjük meg a nevetségessé tételt, — kivált saját jelenlétünkben, nehogy vérig sértsünk, vagy örökre elkedvetlenítsünk azzal egy-egy gyermeket. Különben is, van meg más módunk is hatni a gyermekek lelkére. — Imé, e más módok egyike is egy példa!

Gyulácska játék közben éles hangon hivatkozik társai előtt arra, s hatalmasan dicsekszik nekik azzal, hogy az ő atyja milyen nagy úr, milyen gazdag ember. A tanító ezt véletlenül meghallja, oda toppan s e szavakkal vezeti ki őt a játszó pajtások közül: „tehát ne játszodjál te ma ezekkel a szegény gyermekekkel, mert még éreztetni találnád velök, hogy a te atyád milyen hatalmas úr, milyen gazdag ember!“

Altalában, a kiből még először tör fel a nemtelenség, azt könnyű még nemességgel visszavezetni a valódi nemességre; de a hol a szokás már megrögzött és természetté vált, ott az erőszak sem sokat segít. Hanem legyen csak jó es erős az iskola szelleme, az ilyen iskolában a legrosszabb gyermek is csak oda simúl rendre

a többiekhez, s észrevétlenül is megjavul velök.

Ez az „észrevétlenül“ azonban korántsem azt teszi, hogy a javulást mi se vegyük észre, s hogy a javulót ne támogassuk, a mikor csak szüksége van rá. — Benne van már az az emberi természetben, hogy a jót is elismerés, vagy jutalom reményében teszi; s ezért a ki a javulótól vonja el az elismerést, nem fog az megjavítani senkit sem.

Egészen más dolog azonban az, hogy elismerésünk vagy más jutalmazásunk pazar osztogatásával ne kapassuk el tanítványainkat, s így ne neveljünk maguknak korán is sokat követelő, vagy tehetségüket túlbeesülő embereket a társadalomnak, a mely a nélkül sincs az ilyeneknek hijában.

Nem is fog ezek száma egyhamar apadni, a míg iskoláink ezután is és mindig csak az úgynevezett kitűnőkben és jelesekben keresik és fejlesztetik kiválóan az emberi szellemet...

De talán ez nem fog már soká tartani! Iskoláinkba ma-holnap bejő, s a tanulás mellett és azzal kapcsolatban meghonosodik lassan-lassan a kézi munka is. Akkor talán majd észreveszszük rendre, hogy mennyi tehetség van még egy-egy gyermekben azon az egyen kívül, a melyet mi eddig oly kiválólag igyekeztünk ébresztgetni, fejleszteni és ápolni, hogy az erős ébresztgetés és nagy ápolgatás mellett, sokszor talán még ezt is elfojtottuk, megtompítottuk, vagy legalább nem fejlesztettük ki úgy, a mint különben akartuk volna.

Akkor még inkább módunkban lesz, tanítványainknak jellemére is hatni, s bennök az öngondolkozás, az öntevékenység, az egyszerűség, takarékoság és jozan számítás szellemét nemcsak ébresztgetni, de meg is erősíteni, meg is rögzíteni.

Istenem, hozd el mielőbb e kort, a mely tanítási módszerünk és nevelési rendszerünk valódi megjavítása s gyökeres reformálása lesz!

Mi pedig készüljünk rá és fogadjuk kész szívvel e nagyszerű reformot; de legyünk résen és előre is tiltakozzunk az ellen, hogy mester-műhelyeket vagy gyárokot csináljanak iskoláinkból.

Adják meg nekik a kézi munkákból is azt, a mire az ember sokoldalú tehetségei fölnyitása, kiismerése és fejlesztése szempontjából szükségük

van, s a mivel valódi előkészítők lehetnek az életre; de ne várják és ne kívánják soha és semmi szín alatt a népiskoláktól azt, hogy szakpályákra készítsenek!

Ennyit tartottunk szükségesnek — tájékoztatóul és álláspontunk ismertetésére — elmondani e tárgyról most, a melyről ezután — s már legközelebről is — bővebb és kimerítőbb közléseket is hozand lapunk. De addig is érezzük át mi — tanítók — is mindnyájan a haza mostani szerencsétlen helyzetét, s hogy azt átérezve, — a menynyire tőlünk telik — segíthessünk is rajta:

Legyünk résen!

Váradai Károly.

Az énektanítás az elemi népiskolában.

I.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium által a népiskolák számára kiadott „tanterv“-ben az énektanítás is, mint a művészeti tantárgyak egyike s a kedélyképzés egyik legfontosabb eszköze, a népiskolai kötelezett tantárgyak sorába fölvétetett; és pedig méltán, mert a népiskolai tantárgyak egyike iránt sem mutatnak a növendékek nagyobb előszeretetet és vonzalmat, mint épen ez iránt.

Mi az oka hát mégis, hogy népiskoláinkban épen ezen kedélyképző s a növendékeknek anynyi előszeretethen részesülő tantárgy tanítására még a jelenben sem fordítatik anynyi gond és idő, a menynyit méltán megérdemelve? (Tisztelet a kivételeknek!)

Ha ezen általam felállított kérdésre tüzetes és találó feleletet akarnék adni, a különböző körülmények számtalan okait kellene felsorolnom, de arra sem elegendő időm, sem pedig kedvem nincs, annyival inkább, mert megvagyok győződve, hogy az okoknak bármilyen szép rendben való, egymásutáni felsorolása által az ügynek semmi szolgálatot nem tehetnék.

Épen azért az okok elősorolását mellőzve, csak az általam legfőbb oknak tartott kezdet nehézségét említem meg, jobbnak és célravezetőbbnek tartom az ének tanításáról szólni s koronként, — ha a t. szerkesztőség jónak látja*), lapunkban annak gyakorlati menetét közölni, remélvén, hogy ez által a zenében kevés jártassággal bíró, s talán a kezdet nehézségétől tartó pályatársaknak némi szolgálatot tehetek.

Jól tudom én, hogy népiskoláink igen kevés száma van azon kedvező helyzetben, hogy az énektanításhoz szükséges gyakorló kézikönyveket, akár a Barthalus J. akár a

*) Igen szívesen vesszük, s e közleményekre előre is felhívjuk t. pályatársaink becses figyelmét; mert volt alkalmunk személyesen szerezni meggyőződést arról, hogy a miket a t. szerző itt elmond, azoknak a gyakorlati téren is meglepő sikerrel tud érvényt szerezni.

A szerk.

Sándor Domokos és Horváth Gyula által most közelebről kiadottakat, az iskola köztárgyából vagy növendékei által megszerezethesse, s talán épen ez okból halogatják némelyek a műének tanításának megkezdését. Pedig a legszükségesebb esetben lehetne nélkülözni ezen gyakorló kézikönyveket; csak a tanító szerezzze meg magának, s bizonyára, már az első évben felmutatott eredmény s a kilátásba mutató siker által segíthetne a tanító e bajon is.

Meglehet, hogy pályatársaim közül némelyek túlzásnak vélik előbbi állításomat, s lehetetlennek fogják tartani a sikert: de azt én sem állítom, hogy minden eszköz nélkül sikert lehetne aratni, s nem is fogok semmi olyat mondani, a minnek kivételében a gyakorlat mellettem nem bizonyít.

Épen azért azt mondom, hogy a legszükségesebb és nélkülözhetlenebb eszközökkel, melyek a műének tanításánál elkerülhetlenek, minden tanító és iskola rendelkezik, mert ezek:

1. A tanító ujjai, melyeken a hangokat és hanglépcsőket könnyű módon szemléltetheti és gyakorolhatja be;
2. Kréta és fekete tábla; (fali tábla).
3. A gyermekek által már minden valamirevaló iskolában használni szokott palatábla és palavessző, s a tanítás felsőbb fokán — legalább — tiszta papír.

Ezeknek előrebocsátása után bátor vagyok már a műének-tanítás kezdetének gyakorlati menetét bemutatni, kezdvén azt a népiskola első korosztályában.

Első felőrai tanításterv.

Ütemzés vezényszóra s az első hang begyakorlása ütemzéssel.

A tanításterv gyakorlati kivitele.

Gyermekek, rám figyeljete! Már többször hallottátok ti az elmúlt két hónap alatt, hogy a felsőbb, vagy nagyobb osztálybeli gyermekek, kik már több év óta járnak iskolánkba, milyen szépen tudnak énekelni, Igen, de tanulás nélkül nem lehet szépen énekelni tudni, s az éneklést is tanulni kell. Mikor kezdő iskolások voltak, azok sem tudtak olyan szépen énekelni, mint most, de én megtanítottam őket, s titeket is szívesen megtanítlak, ha olyan figyelmesek lesztek, mint az írva-olvasás tanítása alkalmával s egyébkor is szoktatok lenni. Olyan figyelmesek lesztek-e? (Karban felelik: olyanok).

Nó hát figyeljetek rám, hogy a mit én kezemmel teszek, aztán ti is tudjátok megtenni. Ime, balkezemet a padra teszem, de úgy, hogy hüvelyk ujjom alúl, a többiek pedig fölül álljanak; jobbkezem mutató ujját kinyújtva, a többit behajtva, jobbkezemet felemelem könyökömből mellem jobb széléig, s ezen vezényszóra: „le“, balkezem mellé leeresztem; ezen vezényszóra pedig: „fel“, ismét felemelem előbbi helyzetébe. A balkezemet a padról nem mozdítom s arra ügyelek, hogy a mennyi idő alatt mondom e vezényszókat, ugyanannyi idő alatt tegyem le és emeljem fel jobb kezemet, hogy a száj és kéz együtt szóljon és mozduljon. Megértettétek-e? (Karban mondják: „meg.“) Nó még egy párszor megteszem, csak jól figyeljetek! (A

leirt módon mondom a „le és fel“ vezényszókat, s ugyanakkor jobb kezemmel végzem az ütemzést is. Ezen ütemzés vagy ütenyverési gyakorlat előttük néhányszor ismételtetvén, ők is képesek megtenni).

Jól figyeljete hát gyermekek, mert most ti is mondjátok a „le és fel“ vezényszókat, mint az írásnál szoktátok mondani, s a vezényszókkal egyszersmind az ütemzést is megteszitek. De ügyeljete, hogy jobb karotok csak könnyökötökben mozogjon (igy ni, megmutatom) s mint az írásnál, a „karban“ vezényszóra mindnyájan és egyszerre kezdjétek az ütemzési gyakorlatot.*) Értitek? (Karban mondják: igen).

Nézétek: most balkezem ujjait kissé szétterjesztve előtökbe tartom, s jobbkezem mutató ujjával balkezem hüvelykujját egymásután, egyenlő hosszú idő alatt oly formán érintem vagy mutatom, mint mikor újjaitokat tanulátok megszámolni, s a hányszor megérintem, mindannyiszor ezen szót éneklek; „lá, lá, lá“; de nagyon ügyelek, hogy ujjam érintése vagy jelzése itt is egyszerre történjék a „lá“ szó éneklésével. Hallgassátok csak, így ni: (ujjamat a leirt módon érintve vagy jelezve, előnékben a „lá“ szót egymásután többször.)

Hallottátok hogyan énekeltem és mit énekeltem? (Karban felelik: igen). Ezt ti is megtudjátok tenni, mert a kis gyermekek játék közben gyakran szokták énekelni: „lá, lá, lá“. Ugy-e ti is eléneklitek? (Karban felelik: el). Tegyétek hát padra mindkét kezete, s a mint mutató ujjammal jelzem vagy érintem balkezem hüvelykujját, ezen vezényszóra „karban“ azonnal kezdjétek egyszerre és mindnyájan énekelni: „lá, lá, lá“, úgy a mint én is énekeltem.

Figyelmezzete hát, padra kéz! (ezen vezényszóra: „ének, karban“, kezdik a „lá“-t énekelni s addig éneklük, mig ujjommal jelzem.)

Ezen gyakorlat is párszor ismételtetvén, még ez alkalommal összekapcsolható a vezényszó mellett előbb begyakorlott ütenyveréssel ilyen formán:

Ismételjük gyermekek még egyszer a „le, fel“ vezényszóval való ütenyzést. (A leirt módon ismétlik). Igen jól van gyermekek! Most már hagyjuk el a „fel, le“ vezényszót s helyette énekeljük mikor leütünk „lá“-t s mikor felütünk akkor is. Így ni! (Le és fel verem az ütenyt, s mind a fel-, mind a leütéskor éneklek a „lá“-t). Megtudnátok ti ezt tenni? (Karban mondják: meg). Nó hát figyeljete, s mikor e vezényszót mondom: „ének, karban“ jobb kezeteikkel kezdjétek az ütenyt verni és a „lá“-t énekelni.

Figyelem! Ének, karban! (Az ütenyt verik és a „lá“-t éneklük, mig a megállás jeleztetik). Nó jól van, gyermekek, ügyesen viseltétek magatokat! Jövő alkalommal ezt megint gyakorolni fogjuk, hogy aztán annál könnyebben haladassunk tovább.

Benedek Samu.

*) Megjegyzem, hogy az irva-olvasásra készítő előgyakorlatok e tárgy tanításának sikeres megkezdhetésére is nagy szolgálatot tesznek, s ezért kezdém e tárgy tanítását — a kezdőkkel — a tanév kezdete után csak két hó múlva.

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Idealismus a kisdednevelésben.

Minden ügynek, minden intézménynek fejlődésében az első korszak rendszerint az idealismus korszaka. Az eszmék megteremtői egy eszményi célt tűznek magok elé, s nem sokat törődve a lehetőséggel, nem véve számba a körülményeket, merész harcot, sőt sokszor merész játékot folytatnak a magas eszmény elérése érdekében. De lassan-lassan a kezdeményezők utódai belátják, hogy nagyon magasan áll, nagyon elérhetetlen az a szép fényes csillag, melyre az úttörők szemüket függesztették, és hogy akármilyen szép, akármilyen tetszős is az a kitűzött eszményi cél, de az annak elérésére irányzott törekvésnek csak akkor van valódi haszna, ha nem emelkedik túl a lehetőség körén — és akkor fordul a kocka, megcsökken az ábrándozási kedv s kezdetét veszi az intézmény fejlesztésének reális korszaka.

Azt hiszem, hogy a kisdednevelés tekintetében is elérkezett már az a korszak, a midőn ideje volna reális irányban fejleszteni tovább ezen ügyet. Mert nem tagadhatjuk — s ha tagadni akarnók, a tények bizonyítanak ellenünk — hogy eddig és még most is bizony sok olyanról álmodozunk mi a kisdednevelés módozatai, célja és eredménye érdekében, a mi álmannak nagyon szép, de nem bír reális beccsel. Mi képzelünk magunknak egy idealis gyermeket, idealis tulajdonságokkal fölrüházva s ekkor igazán idealis módszerrel — nagyon szépen kicirkalmazott eljárással — neveljük őt azon eszménynek megfelelőleg, a melyet egy Fröbel az ő szép álmaiban elővarázsolt. Nem vizsgáljuk azt, hogy minden tekintetben olyan-e az a kis gyermek, a milyennek lenni mi képzeljük; csakugyan azt és úgy akarja-e, a mint mi fölteszszük róla, hogy akarja? Ne értsenek félre t. olvasóim, e sorok írója nem szándékozik megtagadni azon elveket, melyeket tíz év óta követ. Fröbel nevelési elveit én ma is olyan talpraesetteknek, olyan gyakorlati beccsel bírónak, sőt a nevelés természet szerűvé tétele érdekében nevezetes reformok előállítására ma is annyira képeseknek tartom, mint akkor, a midőn legelőször olvastam felőlök; de másfelől őszintén el kell ismernem azt, hogy ezen elvek alkalmazása tekintetében sok történik ma is olyan, a mi nem bír reális beccsel. Már maga Fröbel — mint rendszeren minden új eszme apostola — elveinek alkalmazása tekintetében sokszor lépte túl a lehetőség határát. Emlékezzünk például arra, a midőn a nyelvtani szabályokat egy kockának a hat lapjáról akarta megtanítani. De követői még magasabbra repültek az idealismus világában. Ama lelkes, kedélyes, de valamely eszmének elvies alapon tovább fejlesztésére kevés képességgel bíró hölgyek, a rendszernek merész kiszínezése által elkábított ügybarátok, s ezek háta mögött a speculatív ámitók annyira bebonyolították a kisdednevelést a természetellenes mesterkéltég nyúgeibe, hogy nem csóda, ha e miatt a szakemberek közül is csak kevesen ismerik föl

ama nagy kincset, mely a külső cicoma és értéktelen salangok által van elfödve.

Igy élte és éli még ma is a kisednevelés a maga fejlődésének ideális korszakát. Hogy csak néhány példát említsék föl, fölhozom, hogy akkor, a mikor mi a kisgyermekről a priori föltételezzük, hogy erről vagy arról a dolgról így, vagy amúgy gondolkozik; ezt, vagy amazt fogja kérdezni; ez tetszik neki, az meg nem; és ha ezen föltevésnek szerint állapítjuk meg, hogy miről és miként beszélgetünk mi majd azzal a kis gyermekkel az ő játékaival vagy egyéb foglalkozásai körében: akkor mi határozottan ideális irányt követünk. Nincs, és nem is lesz soha olyan pszichológus, a ki képes meghatározni azon cathgoriákat, melyek a gyermek fejlődésének, észjárásának, ötleteinek, kedélyének, akaratának olyan reguláit állítsák elő, a melyek mindenik gyermekre illenek. Nem akad ilyen bölcs soha, mert annak a bölcsnek a világon mindenik gyermekre vonatkozólag külön-külön cathgoriákat kellene fölállítania; és pedig nem a priori, hanem a posteriori. Ámde, mi a kisednevelésben, úgy a Fröbelféle foglalkozások alkalmazása, valamint az ezekhez kötendő beszéd tárgya tekintetében azt tételezzük föl, hogy mindenik egyenlő korú gyermek egyenlően gondolkodik, egyenlően érez, mindeniknek egyenlő mérvű vágyai vannak, s hogy valamenynyi épen olyan, mint a milyen az az ideális gyermek, a milyent mi magunk elé képzelünk. Innét van, hogy játék helyett erőltetett, untató foglalkozásokat alkalmazunk, hogy kifárasztjuk a gyermeket, hogy sokszor — mi tagadás benne — áldozatul dobjuk rendszerünknek az individualis fejlődést, s úgy elszibbasztjuk a gyermek lelkét, hogy az jó ideig képtelenné válik egyebeknek megfigyelésére. Ennek persze nem az elvek az okai, hanem az elveknek félreértése s helytelen alkalmazása.

Sok az idealismus a Fröbelféle foglalkozási eszközök alkalmazásában is. A tömérdek minta s ezen mintáknak pedans csoportosítása miud megannyi téves irányban csalogató alkalmak, melyek sokszor az avatottabbakat is túlzókká teszik. Például: az u. n. szépsészeti alakok egymásutánja valjon miként egyeztethető össze a 3—4 éves kis gyermek kedélyével s észjárásával; s valjon az u. n. V—VI-ik fogl. eszközök apró részecskéiből egybeállítandó alak-csoportok elkészítésénél mi fogja lekötöni a kis gyermek figyelmét, s mi van ezen complicált foglalkozásokban olyan, a mi az 5 éves gyermeket érdekelhetné? . . .

Sokat lehetne még a kisednevelés idealismusáról fölemlíteni; ezuttal azonban csak a figyelmet akartam fölhívni arra, hogy száltsuk le a kisednevelés tekintetében gyakorlandó eljárást azon reális alapra, melyet megtalálunk akkor, ha Fröbel elveinek alkalmazása tekintetében tapasztalati tényekből, nem pedig föltevésből indulunk ki.

Ezen irányban szólandunk ezután e lap hasábjain a kisednevelés eszközeiről.

Szabó Endre.

Szemle a kisednevelés terén.

(—ó—) E cím alatt közlendő rovatunkban koronként tájékoztatni óhajtjuk a kisednevelés fontos közügye iránt érdeklődő olvasóinkat az e téren fölmerült fontosabb mozzanatokról.

Egyelőre az elmúlt évek elég bő történetéből jegyezzük föl a következőket:

Örvendetes jelenség gyanánt kell üdvözölnünk mindekelőtt azon tényt, hogy a kisedek köznevelése iránt a paedagogiai körökben mindinkább fokozódó érdeklődés tapasztaltatott. A buda-pesti tantestület egyes körei tüzetes megvitatás tárgyává tették a kisedek köznevelésére szolgáló intézetek ügyét, s egyhangúlag ily intézetek szükségessége mellett nyilatkoztak; néhány kör pedig erélyesen hangsúlyozta, hogy a kisednevelésben (gyermekkertek, ovodák) Fröbel fogl. rendszerét kell alkalmazni. Más helyeken a tanítók és a tanárok maguk állottak a gyermekkertek létesítését célzó törekvések élére. Így történt ez, hogy csak a hozzánk közelebb lévő helyeket említsük, Kolozsvártt, Déván, Zilahon, Sz.-Udvarhelyen, Sz.-Keresztúron stb. Különös örömmünkre szolgál a tanügygyel foglalkozó férfiak ezen érdeklődését föjegyezhetni; mert meg vagyunk győződve arról, hogy csakis a tanügyi férfiak erélyes föllépése adhat nagyobb mérvű lendületet a kisednevelés elterjedésének.

Sajnos, hogy a nervus rerum — a pénz — szűk volta sok helyen gátot vet azon üdvös törekvéseknek, melyek a kisednevelés létesítése érdekében hazánk intelligensebb községeiben kifejtetnek. Ez lehet fő oka annak, hogy a kisednevelés száma hazánkban alig haladja túl a 200-at. Itt Erdélyben a lefolyt év alatt több helyeken nagyobb mérvű mozgalom indult meg gyermekkertek létesítése érdekében; mintegy 10—12 helyen lehet reményleni ilyen intézeteknek már a közel jövőben történendő megnyitását.

De a társadalmi törekvéseknél nagyobb horderejű azon érdeklődés, mely az orsz. képviselőházban a — budget tárgyalás alkalmával — a kisedek köznevelése ügyében több oldalról nyilvánított. Tekintélyes képviselők, — párt különbség nélkül — szólaltak föl a kisednevelés szükségességének hangsúlyozása végett s a közokt. minister úr meg is ígérte, hogy kiváló figyelmet fordítand ezen intézetek elterjesztésére. El is hisszük, mert örömmel tapasztaltuk, hogy eddig is készséggel juttatott államsegélyt a kisednevelésnek képző intézeteknek s a kisednevelésnek. Reméljük azt is, hogy a kisedek köznevelése érdekében P. Szathmári Károly képviselő úr által a ház elé terjesztett törv. javaslat a jövő évben tárgyalás alá kerül. Szathmári úr egyike azoknak, a kik nagymérvű búzgóságot fejtenek ki a kisednevelés érdekében; azonban óhajtottuk volna, hogy törv. javaslatát az előtt közölte volna lapok útján, mielőtt a ház elé terjesztette. Ez esetben alkalmuk nyílt volna a szakembereknek hozzászólni a javaslathoz, a mely hozzászólások kétség kívül lehetségessé tették volna egy minden tekintetben correct javaslat előállítását. Egyébként a javaslathoz — ha ismerni fogjuk — tüzetesen hozzászólunk.

Az irodalmi téren a kisednevelésre vonatkozó újabb művek a lefolyt évben nem jelentek meg. A mint értesülünk egy nagyobb szabású mű „Módszertan“ címen elkészült ugyan, de félesztendeig hevert egy öreg úr fiókjában, a kinek ezen művet az orsz. kiseddovó-egylet bírálatra kiadta. Félév eltelte után aztán akként referált a bíráló úr, hogy ő csak öreg betűs írást képes már elolvasni, s így a munkába bele sem nézett.

A szaklapok azonban gyakran közöltek cikkeket a kisednevelés, különösen pedig a Fröbel rendszere ismertetése érdekében. Így a többek közt a „Népnevelők lapja“, a „Székely tanügy“, a „Népiskola“, különösen pedig a „Család és Iskola“. Csak az ország pénzén kiadott „Néptanítók lapja“ hallgat egészen a kisednevelés ügyéről; a mi nem lenne valami nagy baj, de hát akkor mi szükség a lap homlokára kitenni, hogy kiseddovók számára is szerkesztetik.

A kisednevelők egyetlen szaklapja, a kisednevelők országos egylete által kiadott „Nevelési szakközlöny“ azonban éy közben — részvét hiánya miatt — megszűnt. Ezt mi — megvalljuk — nem csodáljuk, mert a kérdéses lap nem képviselt határozott elveket; mindenkinek szolgálni akart, s e miatt senkinek sem szolgálhatott. Általában nagy baj az, hogy a kisednevelés ügyének a fővárosban élő emberei közt nincs egyetértés, nincs elvi megállapodás. Mindenik új, meg új rendszer apostolának véli magát, s e miatt aztán elforgácsoltatnak az erők, s szétmálik azon kapcsolás, a melynek a hazában elszórva működő kisednevelők ösztartása végett a fővárosban fön kellene állnia.

Adjon isten jövőre köztünk egyetértést, a kisednevelés ügyének pedig jobb esztendőt!

KÖNYVISMERTETÉS.*)

Első oktatás a földrajzban, a népiskolák alsóbb osztályai számára. Irta Erdődi János, képezdei tanár. Harmadik kiadás. Budapest, 1875. Franklin társulat. Ára 25 kr.

E kis könyvecske a népiskolák alsóbb osztályai számára van szánva, s mindössze 48 lapra terjed. Beosztása, tárgyához képest, következő: van egy bevezető része, mely a világtájak és térkép fogalmát nyújtja, s ezen kívül 4 szakasza v. fejezete, melyek közül az első a szorosabb értelemben vett szülőföldet, a 2-ik hazánkat, a 3-ik Európa többi országait és a 4-ik a föld többi részeit tárgyalja. — Ennek előre bocsátása után lássuk: nyert-e a népiskolai irodalom e művel valamit?

A szerző e művében a legelső kívánalomnak, — annak t. i. hogy mennyiben tartotta szem előtt művében az 1868-ki XXXVIII-ik t. c. értelmében a népiskolák számára kiadott ministeri tantervet, a fennebb előre bocsátott beosztásból láthatólag, eleget tett. Hogy pedig

*) Olvastatott tantestületünk könyvvizsgáló bizottságának 1875. dec. 15-én tartott ülésén.

az alak mellett, e tanterv szellemének is mennyiben felelt meg, azt következő — s a mű előnyeire és hiányaira vonatkozó — észrevételeim talán kitüntetik.

E földrajzocska egyik előnyös oldala: a kellő rövidség. — Komikusnak tetszhetnék e látszólag füresa észrevétel, de csak első tekintetre. Mai napság igen sok tankönyv-szerző abban a mániában sinlik, hogy könyve nem is lehet jó, sőt figyelmet se kelthet, ha sokat nem irt. Aztán ír mindent... össze-viszsa. Ir a népiskola számára tudományos vickándozással, a mi itt ficamodás, anynyi badarságot, s anynyi innen-onnan öszszekészált felületes tudományosságot, hogy az embernek így kell felkiáltania: mért nem maradt el e keserű pohár?! A midőn ilyen exemplaroktól szinte nyüzsög a tanirodalom, úgy hiszem, egy előnynek vehetjük, hogy e munkácska 48 lapra terjed, s a mi fő: e 48 lapnak minden sora azok értelmi fejlődése szerint van választva és feldolgozva, a kinek e könyv szánva van. .

Másik előnye a lakhelynek olyatén képen való feldolgozása, a mint az itt fel van dolgozva. Előbb feltünteteti szerzőnk a község politikai szervezetét, s innen tapintatos fokozattal átmegy a járás és megye-, s végezetre az ország politikai organismusára. S mindezt oly egyszerű könyüséggel ismerteti, hogy a gyermek sehol sem fog akadályra bukkanni. A lakhely környékének és határának tárgyalásával kapcsolatban pedig már itt anynyi földrajzi előfoglalommal látja el a tanuló, hogy ezzel az — legalább nagyjában — átütazhatja a földet. De, a mi főérdem itt: az egyes fogalmakat nem rántja elé amúgy üstököknél fogva, hanem azokat — úgy szólva — a tanuló séta útjába tereli, s így oly tárgyakon, a melyeket az már amúgy is ismer, szemlélteti s teszi érthetőkké.

Harmadik előnye e könyvecskének, az abba alkalmoszerűleg beszótt olvasmányok. Ezek mindnyája, számszerint 8, a magyar történelem nevezetesebb lapjairól van véve, és az ország helyrajza tárgyalásával kapcsolatban van alkalmoszerűleg beosztva. Így pl. Magyar-Óvár mellé egy olvasmányt kapcsol „a kereszties hadak és Kálmán király“ címmel; Esztergomnál, mint első királyunk születési helyénél, beszél Szt.-Istvánról; Mohácsnál ama szomorú háborút mondja el; Egernél pedig Dobó Istvánt mutatja be, stb. Feleslegesnek tartom hosszasabban fejtegetni azt, hogy mily célszerű és előnyös a földrajzi tankönyveknek olyan szerkezete, a mely a földrajzi száraz anyagot alkalmoszerű olvasmányok beszóásával a mig egyfelől megeleveníti, s e tárgy iránt a gyermek érdekeltségét növeli: addig másfelől annak szűk ismeret-körét ez által oly módszerrel növeli, mely e tekintetben, hihetőleg, a leginkább célra vezető. E nézetemnek különben — más alkalommal, de épen e lap útján — már részletesebb kifejezést is adtam. — Hogy pedig csak a magyar történet egyes kiváló alakjai vannak itt bemutatva, azt sem gáncsolhatjuk; részint azért, mivel egy ily tankönyvecske szűk kerete csak szűk kört enged e célra; részint pedig azért, mert az a cél, a mely az ily olvasmányokhoz van kötve, a történelmi tárgy ol-

vasmányokkal, melyek láncolatos cselekvények, inkább megtalálunk a népiskolai növendék eszmekörébe, s ennek folytán inkább is érdeklik őt, mint más tárgyuak.

És végezetre: a fennebbieknél nem kevesebb előnye e művecskének, szerzőjének könnyű, tiszta és a gyermeki értelemhez mért nyelvezete.

De azt mondják: „nincs semmi emberi tökéletes a világon“; s így ez általános szabály alól e könyvecske sem képezhet kivételt. Hiányai is vannak előnyei mellett, de azért nézetem szerint a mérleg rúdját a jó fogja lehúzni. — De tartsunk rendet.

Fenebb a lakhely csinos kidolgozását mint e könyv egyik érdemét tüntettem ki. Ez azonban nem azt teszi, hogy semmi kívánni valónk nem maradt e fejezetet illetőleg. Maradt is! Nevezetesen, már a „ministeri tanterv igen helyesen azt mondja, hogy a tanuló „lakó helyének és ennek legközelebbi környékének természeti képét kell meg-eleveníteni . . . a vidéken előjövő (élő) nevezetesebb állatokkal, növényekkel, s a feltünőbb föld-, vagy kőemekkel.“ — Szerzőnk pedig e kívánalomnak nem tett eleget, kivéven az ásvány világ felmutatását, s így a kép nem egész. — Ugyan e szakaszban, a községi szervezet bemutatásánál, a kiinduló pont a család kellett volna hogy legyen; nem csak azért, mert a községnek alapja a család s ez amannak csak egy kisebb képe, de azért is, mert különben ezen paedagogia elv „az ismeretesről az ismeretlenre“ fel van adva.

Az olvasmányokról már szó van volt fenebb, s azok helyeslésünkkel találkozunk; de itt is van egy észrevételem, mely nem annyira a tárgyat, mint inkább a tanmenetet illeti. „A magyarok bejövetele“ Munkács kedvéért hazánk tárgyalásának csaknem a végére szorult. Valjon nem lett volna-e indokoltabb e cikkecskét oda illeszteni, a hol a szerző Magyarországon hazánkat mutatja be a gyermeknek? . . . Aztán meg azt megkívánhatjuk, hogy bármily keveset adjunk, de igazat adjunk. Szerzőnk pedig ennek nem tett eleget, a midőn azt mondja: A közben megválasztották fővezérnek az öreg Álmost, s Munkácsnál átadta Álmos a fővezérséget Árpádnak.

Valamint a lakhelynek nem adta elég hű képét a szerző, a közölt okból, úgy az egész hazára vonatkozólag is ilyen forma áll hasonló okból. „Hazánk terményei“ cím alatt ad ugyan egy, két soros cikkecskét, de ezzel még nincsenek jellemezve eléggé hazánk egyes vidékei, s így a kép, a gyermek lelkében, nem elég teljes, nem elég hű. Aztán a terményeket nem úgy egymás végébe kellett volna elsorolni, mert így mesterkéltséggé és mulékony hatású az összeállításuk; hanem az egyes vidékek jellemzőit kellett volna azokat feltüntetni. Látszik ugyan e néhány sorban, hogy a szerző tisztában volt azokkal, a miket mondék, de nézetének bővebb kifejtését feláldozta a rövidség kedvéért. Ez áldozata s illetőleg ez eljárása itt azonban éppen nem nyereség. — Szintén kívánatosabb lett volna hazánk nemzetiségeit is vidékek szerint mutatni be, mert ez által nemcsak egyvel több tájékozottsággal gazdagítottuk volna

a növendékeket, de ebből a nemzeti jellegre is következtetést lehetett volna vonatni velük.

A tananyag e műben útatató modorban van ugyan feldolgozva, de minthogy erre a szerző mindenütt csak a folyókat veszi fel vezér fonálul, az egymás után sok helyt szenved esorbát. Így pl. Szegszádról megy Pozsonyba, Titelből Kolozsvárra meg Szamos-Ujvárra, s innen aztán visszafordul N.-Váradra. Ha a hegyrendszer is figyelembe véte-tik, ily ugrások nem lesznek oly gyakoriak.

Hazánk két nagy folyama csak nevükkel van bemutatva. Pedig ha valahol, úgy kiválólag — a földrajzban kell — kerülnünk a száraz adat halmazt, ez ijesztő csontvázat Itt meg kell ragadni mind a tanítónak, mind a könyv-írónak minden alkalmat, a mivel csak tárgyát érdekessé, tanulságossá teheti. De illetén képen sem az egyiket, sem a másikat el nem érjük. — Itt tehát helyén lett volna szólni e két nagy folyó nagy fontosságáról; hogy mily befolyások van ezeknek a kereskedésre, egyes iparágakra, s hogy mily fontos közlekedési eszközök voltak ezek különösen a vasútak kora előtt; hogy e vidék számos és gazdag városait is főképp e két folyónak köszöni stb. . . . De erre tán azt mondja szerzőnk: „Hja! ez mind igen szép, de aztán a 48 lapos könyvből 148 lapos lesz!“ . . . Érzem én is a kényszer helyzetet, hogy mennyire megkötö a terjedelem itt az író kezét. De hogy e bajon mégis segítve legyen, igen kívánatosnak tartom, hogy az ilyen szabású könyvecskéknél, alkalmasszerűleg legyenek beszöve „feladatok“ is. Ez által s az úgynevezett ismételtető kérdések által sok hiányt lehet kiegészíteni, mert ezek által mind a gyermekek, mind a tanító gondolkozásra és utánjárásra lesznek utalva, szoktatva. — Az ily feladatok beszövéseivel a szerző is sok hézagát pótolhatta volna ki könyvének.

És végezetre: a városok népességének megtartását a szerző összehasonlítás által akarja könnyíteni, de ezzel aztán oly túlzásba megy, hogy célt rem érhet. Im csak egy példa: „N.-Várad nagyobb mint Kolozsvár; Kolozsvár oly nagy mint Szentés; Szentés oly nagy mint Budának fele; Buda majd 3-or oly nagy mint Kasssa“. Kassának népességét pedig nem kapjuk meg a „hazánk nevezetesebb helységei“ című rővatban, hanem elé kell mennünk a lakhely címre, s csak ott látjuk, hogy hát biz a — 22 ezer. Midőn egy gyermek így jut egy város népességéhez, bizonyosan nem leend türelme egy másiknak is utána nézni. Jó magam is úgy megúntam ez egyetlen determinátiót, hogy már nincs kedvem utánszámítani, hogy hát tulajdonképen mennyi is N.-Váradnak a lakossága! . . . Ily könnyítést nem kérünk, míg az összehasonlító rendszerrel, de csak közbe-közbe alkalmazva, elérjük a mire a szerző is célzott. — Különben erre itt alig is van szükség. Egy népiskolai növendéknek elég, ha hazánk nevezetesebb városai közül legfeljebb hatnak tudja a népességét!

E könyvecske rövid idő alatt már három kiadást ért. Mi nálunk még e körülményből nem lehet ugyan mindig

egy mű becsére következtetni; de a kezünk alatt levő könyv — feltüntetett hiányai mellett is — e pártolást megérdemelte, mert szerkezete a poedagogia főbb elveinek általában

megfelel, s így a használható könyvek közt, ez idő szerint, helyet foglalhat.

Kiss Sándor,
mint bizottsági előadó.

T Á R S A.

A család átka.

(Életkep.)

„Te valál apádnak legszebbik gyermeke,
A kivel a többieket — ijesztgette.“
Közmondás.

Egy ifju házaspár — Boros uram s kedves élete párja — élt P. helységben, megelégedetten s boldogul. Csak egy hiányzott boldogságukból, — egy kis baba, a ki kísértetiesen csendes éjőket, édes sirásával, olykor-olykor felzavarja.

De telt és múlt az idő, s végre e sem hiányzott boldogságukból. Első gyermeküket szoríthatták, — forró szeretettel — dobogó keblökre. Milyen határtalan volt az öröm, a midőn oly boldogító remény teremte a szülőknél e hitet: „ez a család büszkesége lesz!“

Szerették gyermeküket, a legforróbb szülői szeretettel. Álmaikat virrasztá az anya, s ébredését epedve várta, hajnal hasadtakor, az apa. Szóval: Pistuka a „család becéje“ volt — egész 8 éves koráig. S megmondom miért: egyetlen gyermek, — s még ehez — fiú volt.

A szülők szeretete, végre „majom-szeretetté“ vált. Ennek köszönhető Pistuka, hogy nem kellett az „iskolai rossz levegőt“ egész 8 éves koráig szívnia. Hiszen, hogy is nézhették volna el a szülők azt, hogy „drága gyermekök“ anynyi mindenféle gyermek közé elegyedjék! . . .

Nyolc éves korába adták fel az iskolába, — s most is csak azért, hogy a család, egy új taggal — az oly szép és kedves Árpáddal — szaporodott. Ekkor látta Pistukánk először az általa csak hírből ismert iskolát. —

De az önféjú gyermek, a kinek a szülői háznál minden szabad volt, nem sokáig tűrhette az iskolai törvények szigorát. Mindjárt az első napokban feltűnt neki, hogy ott nem szabad azt tenni, mi az embernek tetszik, — s ez semmikép sem fért a fejébe. Később pedig, a midőn egy tettéért meg is büntették, feltette magában, hogy többet feléje sem megy az iskolának — inkább megöli magát.

E tervét szülőivel is közölte, de mivel azok beleegyezését nem nyerte meg, úgy szedte őket rá, hogy a patak mellett s az erdő szélén töltötte el az iskolai órákat. Hanem azért enni, alunni — a rendes időre — mindig haza ment.

Igy ment ez jó ideig, a míg végre a szülők is nyomára jöttek Pistuka csalásának. Igyekeztek is őt, hol szép szóval, hol veréssel, az iskolába szoktatni; de eljárásukat nem koronázta siker. Elhatározták tehát, hogy a háznál használják fel valamire a „kegy-vesztett“-et, a kihez már két okból nem vonzódtak anynyi szeretettel, mint eddig. Először:

mert a kis Árpád sokkal szebb, s idejéhez képest igen is fejlett volt; másodsor: mert olyan nagy tekerő lett Pistukájukból!

Még jobban meghűltek íranta a szülők, a midőn a bölcsőt, — melyben a „gyémántos kis fiú“ szendergett — véletlenül feldőlté. Ettől fogva nem is igen néztek jó szemmel reá s úgy látszik, hogy midőn Pista már 9 éves volt, végsőt lobbant a szülői szeretet íranta. (?)

S most kezdtek életbe lépni a családi nevelés műszavai, a melyek közül még, legszelidebbek voltak ezek: ingyen élő, lajhár, kamasz, pisze stb. Ez utóbbi elnevezést onnan kapta, hogy egy alkalommal elesett, s az orrát úgy megütötte, hogy az — mivel nem is orvosoltatott — nem kapá többé vissza rendes alakját. Sőt oda jutott az egykori „kedvenc“, hogy mostantól kezdve bármit tett, hiba volt az mind.

Szegénynek — jó formán — még prüssszentenie sem volt szabad, nehogy azzal az „alvó angyal“ nyugalma zavarja. Neki nem volt szabad még megmondania sem, hogy éhes, a míg a háznál „a legelső“ — a kis Árpádka — ki nem volt elégítve.

Ellerben Árpádnak — már 3 éves korában — szabad volt a szekrény tartalmából kényelmesen nyalakodni, s ha Pista e helytelenségért megszólítá, büntetésből a cselédekkel ebédelt. — Lehet képzelni, hogy ezek mosdatlan szájából mennyi nemes érzés, gyöngédség és előzékenység szivárgott át a gyermeki kedélybe, — a hol azoknak szitkai, durva tréfái stb. mind termékeny földre találtak — s a honnan később, — a mint majd meglátjuk — kamatostól törtek elő, egész hévvel.

Vagy ha ezt a büntetést nem alkalmazták is; de azért még nem fogytak ki a hatásos (!) javító és fegyelmező eszközökből a gondos szülők. Volt a háznál: korbács, veszső, vonalzó és szíjj, a melyek egyre és egymást felváltva ugyan csak csattogtak, a „gézengúz“ hátán.

S ha még ezek sem használtak, ott volt a sötét pince, a kamra, a gabonás, s még a disznó-ól is, a melyekben bizonyosan békerült „ő kelme“ naponta, s a legtöbbször a nélkül, hogy tudta volna: miért?

Honnan is tudhatta volna? . . . Hiszen, ha Árpádtól elvette a kést, azon mentséggel, hogy kezét el ne vágja, édes anyja nem adott neki ebédet; édes apja pedig jól megverte, sőt be is zárta. — Ha meg más alkalommal testvérénél hagyta a kést, s ez azzal kezét elvágta, ismét csak Pistuka volt a hibás, s ismét az előbbi fegyelmi eljárás alá került.

De ki tudná mindazon tetteket előszámolni, a melyekért e szerencsétlen — Árpád születése óta — (mer

régebben az ilyenekért még meg sem szólított) most mind oly állatiasan, oly kegyetlenül büntettetett? . . .

Elég volt a szülők eljárásából — a nevelés terén — enynyit is előszámítani, hogy megtudjuk: mi volt Pistánál a családi nevelés első gyümölcse? Az, hogy — gyűlölte testvérét; mert észre vette, hogy a mióta azzal szaporodott a család, azóta van ő háttérbe szorítva. S imé, e gyűlöletét milyen rettenetes módon akarta éreztetni a szülőkkel, s testvérével:

Egy alkalommal fürdeni vitte Árpádot, olyan helyre, a hol — mint később maga bevallá — remélte, hogy örökre eltemeti azt az ár, s így még sirkeresztje sem fogja őt boszantani. Milyen borzasztó!*) Szerencsére a fürdőhelyhez közel dolgos nép pihent, egy fűz árnyékában, s ez megakadályozta Pistát célja kivitelében.

Ilyen eredményei vannak az elhibázott, a rossz, családi nevelésnek, a mely egy ideig túlzott szeretettel kíséri a gyermek tetteit, — s ez időn túl a „gyűlölet” (mert a ki ily nevelést ad gyermekének, az csak gyűlölheti gyermekét) gyűjtja meg a vezérfáklját — a szülők számára a nevelés útjait! De ne is nevezzük nevelésnek az ilyet s az ehhez hasonló eljárásokat, hisz csak torzképe ez annak!

Ugyan ki merné „családi nevelés”-nek nevezni az olyan eljárást, a hol gyűlölettel-gyűlöletre, dűrvasággal dűrvaságra tanítják a gyermekeket; s mindkettővel a kebel nemesebb érzéseinek kiirtására törekednek? . . .

Ily nevelést adtak Pistának, mely meg is látszott rajta — különösen akkor — a mikor szabadabban kezdett mozogni. S ez idő is eljött, azaz a sok zaklatás után is csak beállott az a kor, a melyben már nem bánhattak többé úgy vele szülei, mint gyermekkel — nem lehettek többé zsarnokai, kinzói. Nőtt a gyermek a sok teher alatt is, ha nem egyenesen s nem ég felé emelt fővel is mint a pálma; de mégis csak nőtt és — egyszer csak 17 éves lett. Ekkor belépett a helység legényeinek sorába, — s a ki egykor a „család büszkesége” volt, most a legfeszlettebb életet élő társaságok tagjává lett. Negyed-ötöd magával dorbézolt és tombolt egész éjeken át, s kurjongatva ment egyik kocszmából a másikba. Nem félt már az „öreg”-től — az apjától! . . . A hol őtet az megtámadta, ő is ott támadta meg, a hol az megütötte, ő is ott ütötte vissza. — Szóval ez volt törvénye: „ha te úgy, én is úgy!”

Végre az enynyire megromlott fickót, a ki már nem csak tekergő, hanem — mint az anyja nevezte — „hóhér” is volt, „ki nem állhatták” a háznál. (Ezen nevet „hóhér” akkor kapta — midőn az egyik házi ebet — a melyen részegen keresztül bukott, agyon ütötte; s a házi

*) Alig rövid 4 hónapja, hogy a tanítói pályán működöm, s már — e rövid idő alatt is — adta elő magát egy ehhez hasonló eset. Ugyanis: Egy 10 éves gyermeknek szülői felizentek hozzám, hogy gyermekököt büntessem meg; mert az egy 3 éves kis testvérének a fejébe vágta a fogót, s azzal fenyegette, hogy éjjel, a midőn alszik, megöli. A tettért büntessem meg? — A gondolatot irtsam ki fejből? — Vagyis: egy rövid év alatt építsem fel azt, a mit ti 10 éven át lerontottatok!

B. M.

macskát, mely zacskónak való hójagját elragta — egy szalmaszállal elevenen felfújta.)

Szülői elküldték tehát a háztól, s roszasága miatt kitagadták mindenükből. Elment . . . tekergő lett, a leghihedettebb tekergő. Ezután nem ment a szülői háznak feléje sem, — csak akkor, a mikor pajtásait vezette, a lúd-, réce- vagy a tyúk-ketrecéhez, a hol — mint mondá — „biztos a lopás, mert ismer a Bodri!”*)

Később, kezdte rendre venni a falú házait. Hol innen, hol onnan veszett el egy lúd, malac, pújka stb. Hol itt, hol ott panaszkodtak, hogy a fát kezdik lopni az udvarról. Hol egyik, hol másik gazda ember panaszkodott, hogy pincejét felverték.

Sokáig nem jöttek nyomára, hogy ki teheti e tolvajlásokat. Gondolták ugyan, hogy Boros Pista; de nem látták soha a faluban, s így nem kerithették egy hamar kézhez, vallatás végett.

Végre lesbe állt négy P. helységbeli ember, a szülőbe. Éjfél 12 óráig vártak. Ekkor láttak egy embert, a ki biztosan nyit fel egy pince ajtót, azon bemegy, s az ajtót beteszi maga után. Közeledtek a pince felé, a melyben valaki keservesen énekelte:

„Nincsen apám, nincsen anyám!” stb.

Rátörték a csendesen mulatóra, a ki Boros Pista volt — s elfogták.

Zárva volt Pista egy pár hétig, — de még a nyomozás ellene meg sem kezdődött, — s már szerencsésen megszökött. Ismét az előbbi életmódot folytatta. 18 éves korában szökött meg; egy évig bújkált, s ekkor ismét börtönbe került. Most már nem is kísértette meg többé a szökést, — nyugodtan türte el a rá szabott 1 évet, a penészes falak közt.

Bűneit megbánta, de azért sokszor mondá: „ha még egyszer kiszabadulhatnék, s vissza adhatnám szülőimnek azt a sok jót, mit egész életemen át tettek velem, örömet hálnék meg.” Máskor megbocsátott volna szülőinek, de most — most csak e járt az eszében: „szabadítson ki csak még egyszer az isten!” . . .

Végre kiszabadult . . . Azon ígéretere, hogy megjavul, szülői visszafogadták ismét, a családi körbe.

Viszsa, de nem szeretettel, hanem csak azért, hogy — a mint maga mondá — „úgy bánjanak vele, mint a kutyával!”

A falú lakói sem szerették . . . Mindig előttük állott a „tolvaj” nevezet, mely oly gyűlöltté tevő őt előttök ezelőtt.

Megvetették, nem hogy kitárt karokkal fogadták volna a megtértet.***) Ezért aztán sokszor mondogatta a szülőitől kitagadott s mindenkitől üldözött szerencsétlen: „csak az fáj nekem, hogy senki ki nem állhat.”

*) Kutya.

**) Vajha tanítóink oda vinnék a helységbeli lakókat, hogy a megtértet ölelő karokkal fogadják; s ne zárják el ezzel „a kutyából nem lesz szalonna” a javulni akarók elől az útát. Akkor lesz igazán népműveltség — addig soha! . . .

B. M.

Igy ne csodáljuk, ha olykor ezután is felkelt benne, az az állatias ösztön, mely eddigi tetteit vezérelte, s mely azt eredményezte, hogy most egy-egy tehén, majd meg egy-egy juh maradt szarv, vagy szem nélkül.

Végére is draszticus módon tört ki belőle az egész életén lelkébe szivárgott durvaság.

A kit csaknem egész életén át vertek és ütöttek, végre saját életét is ütással végezte. Azzal az ütással, hogy atyjának a juhászát, a ki a jászolba dugott korszó borát véletlenül előnté, agyon ütötte.

A juhász meghalt... Négy kis árva gyermek, s özvegy nő állta körül a gyászba vont koporsót, a melyben a szerencsétlen nyugodott. Koldussá lett gyermekek siratták atyjukat...

Pistát e tette után senki sem látta többé, élve...

Hat nap mulva egy pásztor, azon hírrel ment a faluba, hogy a helységen alól egy hullát vetett a partra a viz. A falusi előljáróság a hullát, a falu házához vitette, a hol egy özszeesett s alig vánszorgó öreg ember, az anynyira megváltozott arcról is, kitagadott és eltaszított fiára ismert. Ez az öreg ember — Boros uram volt.

Ő, ki a hullát házához vitette s elég tisztességesen temettette el a megboldogult (!) fiut. Nejestől kiki-sérte a sirig, a hola gyermeküket fedő hantoktól e szavakkal váltak el: „Hála istennek, hogy e lett a vége, legalább nem átok többé a fejkön!”

Húsz éves volt, — s mint öngyilkost temették el...

Nyugodjál békével! A sir sötét üregébe nem jut el hozzád — az emberiség átka — a „gyűlöletség.”

Ki anynyit szenvedél:

„Jobb neked már ott pihenni.

Oda lenn már, nem fáj semmi!”

* * *
Ime, szülők: milyen rettenetes módon bünteti meg magát a ferde családi nevelés. Milyen sötét árnyat vet — nemes hivatásokra — az emberietlen bánásmód. Milyen szent kötelesség ellen véttek, a midőn gyermekeitek iránti tetteiteket, nem az őszinte, szülői szeretet hatja át!...

Hogy semmisül meg az iskola nemes törekvése, a helytelen családi neveléssel szemben; s hogy bűnhődik a szülők vétkeiért — anynyi ember — oly elkerülhetetlenül!!

Kerüljétek tehát a nevelésben a durvaságot. Szeresétek őszinte szülői, — s nem majom — szeretettel gyermekeiteket. Az őszinte szülői szeretet, — e csodás hatású talizmán, — helyes nevelésre tanít; mert mindenható erővel bír!

Boér Miklós.

VEGYESEK.

— Lapunk t. pártolót tisztelettel kérjük, sziveskedjenek előfizetésüket még e hó folytán megújítani, vagy legalább határozott megrendelést tenni

annak II. évi folyamára is, mert a februári számokat már csak a rendes előfizetőknek küldhetjük meg.

— A közélet tanodai új törvényjavaslat, a melyet a vallás- és közoktatási miniszter úr ő nagymélt. közelebről nyújtott be a törvényhozó testületnek, a harmadfél évvel ezelőtt benyújtott javaslattól leginkább a következőkben tér el: 1. Mellőzi azt a megkülönböztetést, hogy a gymnasiumok kiválóan az egyetemre, a reáliskolák pedig kiválóan a műegyetemre előkészítő közélet tanodák; sőt az indoklásban határozottan kifejezi, hogy „a reáliskolát végzett növendékeknek is okvetlenül útát és módot kell nyújtani arra, hogy a tudomány-egyetemre is felvétessenek — legalább némely — szaktudományok hallgatására.” 2. A görög nyelv továbbra is kötelező tantárgya lesz a közélet tanodáknak. 3. A tanár-képesítés jogát kizárólag az állam gyakorolja. 4. Az érettségi vizsgálatok az illető tanfelügyelő vagy miniszteri biztos elnöksége alatt s ezenkívül egy, a közoktat. miniszter által kijelölendő vizsgáló biztos közreműködése mellett tartatnak. 5. A rendes tanulók csak azon intézetben tehetnek érettségi vizsgálatot, a melyben tanulmányaikat végezték; a magán tanulók pedig csak ott, a hol — kérelmükre — a miniszter megengedi. 6. Az előkészítő osztály eltöröltetik; ellenben a féléves vizsgálatok megtarthatók, de határozott utasítás szerint.

— Az életrevaló „Székely-Tanügy”, — a mint a „Népnevelők Lapja” halálhíreivel szemben előre is jószolni mertük — csakugyan megmarad a jövő évre is. Előfizetési ára januártól december végéig 4 frt, június végéig 2 frt. Az előfizetési pénzek — Nagy István tanító úr nevére — Sepsi-Szentgyörgyre, a „Bazár” épületbe küldendők. Ajánljuk — a Lakits Vendel személyében új szerkesztőt nyert „Népnevelők Lapja”-val együtt — tanító-társaink s a tanügy barátai figyelmébe.

— Dolinay Gyula, a múlt év októberétől kezdve, „Lányok Lapja” címen egy hézagot pótló, képes lapot indított meg. — A mint a kezünkhöz jutott néhány számból látjuk, a havonként kétszer, 3—3 ivnyi terjedelemmel megjelenő lap a hasznost a gyönyörködtetővel ügyesen társítva s gondos választékban adja. Előfizetési ára egész évre 6, s félévre 3 frt. Kiadó hivatala Budapesten, a Lipótvárosban (Hold-utca, 4-ik sz. a.) van. Melegén ajánljuk e jóra való vállalatot az anyák és a nő-tanintézetek előljáróságai figyelmébe.

— A gyermekkertek ugyancsak terjednek! Már Braziliában is nyitottak gyermekkertésznő-képezdét, a melynek igazgatására az éjszak-amerikai Egyesült államokból hívták meg igazgatónőnek Weddingen aszszonyt. Rómában pedig a múlt októberben nyitották meg az első gyermekkertet, a mely a Fröbel-rendszer szellemében fogja vezetni a kisdetek nevelését és hasznos foglalkoztatását. (Kinder-Garten).

Felelős szerkesztő: VÁRADI KÁROLY.